

UNIVERZA V LJUBLJANI
FILOZOFSKA FAKULTETA
ODDELEK ZA SLOVENISTIKO

JANA ŠTER

**Bibliografija leposlovnih del v slovenskem jeziku v
časopisu *Proletarec* med letoma 1906 in 1910**

Magistrsko delo

Ljubljana, september 2019

UNIVERZA V LJUBLJANI
FILOZOFSKA FAKULTETA
ODDELEK ZA SLOVENISTIKO

JANA ŠTER

**Bibliografija leposlovnih del v slovenskem jeziku v
časopisu *Proletarec* med letoma 1906 in 1910**

Magistrsko delo

Mentor: red. prof. dr. Miran Hladnik

Univerzitetni študijski program druge
stopnje: Enopredmetna pedagoška
slovenistika

Ljubljana, september 2019

Izvleček

Bibliografija leposlovnih del v slovenskem jeziku v časopisu *Proletarec* med letoma 1906 in 1910

V magistrskem delu kronološko navajam leposlovne objave v slovenščini v časopisu *Proletarec* med letoma 1906 in 1910. S statistično analizo podatkov ugotavljam količino leposlovnih objav; razmerje med proznimi, pesniškimi in dramskimi leposlovnimi prispevki; navajam v naslovih in podnaslovih uporabljene vrstne oznake; prikazujem razmerje med enkratnimi objavami, nadaljevanji in nedokončanimi deli; razmerje med izvirnimi in prevedenimi leposlovnimi deli; razmerje med avtorskimi in anonimnimi leposlovnimi deli ter razmerje med moškimi in ženskimi avtorji. Predstavljam tudi časopis, njegovo sestavo in dva slovenska avtorja, ki sta največkrat objavila leposlovna dela v tem časniku. Pripravila sem tudi geslo *Proletarec* (časopis) za spletni portal Wikipedija. Vse bibliografsko navedene leposlovne prispevke do 28. številke tretjega letnika (1908) sem objavila na Wikiviru. Dodala sem tudi vse pesmi, ki so izšle do konca leta 1910.

Ključne besede: podlistek, *Proletarec*, slovenska književnost v ZDA, bibliografija, Chicago

Abstract

Bibliography of literary works in the Slovene language in the Proletarec newspaper between the years of 1906 and 1910.

In the master's thesis I chronologically list the Slovene literary publications in the *Proletarec* newspaper between the years of 1906 and 1910; the ratio between prose, poetic and dramatic works of fiction; list the genres used in the titles and subheadings; show the ratio between one-time posts, continued works and unfinished posts; the ratio between original and translated works of fiction; the ratio between author and anonymous works of fiction and the ratio between male and female authors. In addition to the analysis in my master's thesis, I also describe the newspaper itself, its composition and Slovene authors, whose literary works were mostly published in said newspaper. I also prepared a presentation article of *Proletarec* newspaper for the Wikipedia web portal under the motto *Proletarec* (journal). All bibliographic references before the 28th issue of the third year of publishing (1908) were also published on Wikisource. I also added all the songs that were published by the end of 1910.

Key words: feuilleton, *Proletarec*, Slovene literature in USA, bibliography, Chicago

KAZALO VSEBINE

1 UVOD	7
2 ČASOPIS PROLETAREC	8
3 BIBLIOGRAFIJA	12
3.1 1906.....	12
3.2 1907.....	13
3.3 1908.....	14
3.4 1909.....	15
3.5 1910.....	17
4 AVTORJI LEPOSLOVNIH PRISPEVKOV.....	20
4.1 Jože Zavertnik.....	20
4.2 Ivan Molek.....	21
4.3. Okrajšave	22
5 ANALIZA LEPOSLOVNIH PRISPEVKOV V ČASOPISU <i>PROLETAREC</i> V LETIH OD 1906 DO 1910.....	23
5.1. Število leposlovnih objav v časopisu <i>Proletarec</i> v posameznem letu	23
5.2 Literarne zvrsti v <i>Proletarcu</i>	23
5.3 Vrstne oznake	24
5.4 Razmerje med enkratno objavljenimi leposlovnimi deli, deli v nadaljevanjih in nedokončanimi leposlovnimi deli	26
5.5 Število avtorjev in avtoric	27
5.6 Zastopanje avtorjev po narodnosti	28
6 OBJAVA LEPOSLOVNIH DEL NA WIKIVIRU	29
7 MOŽNOSTI ZA NADALJNJA RAZISKOVANJA	29
8 ZAKLJUČEK.....	30
9 VIRI IN LITERATURA.....	31
PRILOGA.....	7

KAZALO SLIK

Slika 1: Prva naslovnica <i>Proletarca</i> , Chicago, januar 1906.....	8
Slika 2: Naslovnica <i>Proletarca</i> , Chicago, 31. 12. 1907.	10
Graf 1: Število leposlovnih del v <i>Proletarcu</i> na letnik.	23
Graf 2: Literarni zvrsti v <i>Proletarcu</i> – številčni prikaz.....	24
Graf 3: Literarne zvrsti v <i>Proletarcu</i> – prikaz v odstotkih.....	24
Graf 4: Vrstne oznake	25
Graf 5: Število enkratnih objav, objav v nadaljevanjih in nedokončanih leposlovnih del.....	26
Graf 6: Razmerje med enkratnimi, v nadaljevanju in nedokončanimi objavami.	27
Graf 7: Število avtorjev in avtoric.	27
Graf 8: Zastopanje avtorjev po narodnosti.	28
Graf 9: Delež objav po narodnosti.	28

1 UVOD

V magistrskem delu sem se ukvarjala z leposlovnimi deli, ki so bili kot prispevki objavljeni v časopisu *Proletarec* med letoma 1906 in 1910. Časopis je izhajal v slovenskem, delno pa tudi v srbohrvaškem in angleškem jeziku v Chicagu v Ameriki. Pregledala sem številke *Proletarca* od januarja 1906 do 27. 12. 1910, to je 182 številke. Vse analizirane številke so dostopne na spletnem portalu Digitalne knjižnice Slovenije – dlib.si. Naredila sem podroben bibliografski seznam vseh leposlovnih prispevkov v slovenskem jeziku. Pri razločevanju leposlovnih prispevkov od neleposlovnih so mi služili naslednji kriteriji: opredelitev literarne vrste v naslovu ali podnaslovu; opredelitev prispevka kot leposlovje v napovedniku vsebine posamezne številke časopisa; jasna leposlovna oblika (pesmi, drame) in umestitev prispevka v del, ki je namenjen leposlovnim delom (ponavadi zadnji dve tiskani strani). Z določanjem sem imela veliko težav, saj so v časopis pogosto vključeni dopisi in prispevki, ki pripovedujejo o nekem osebnem ali zgodovinskem dogodku na pripovedni način. *Proletarec* je socialistični delavski časopis, zato je politična opredelitev časopisa jasna in avtorji so se utemeljevanja idej socializma pogosto lotili z esejističnimi prispevki, v katere so vključevali anekdote, pogovore in zgodbe ter na tak način brisali meje med leposlovjem in novinarstvom oziroma esejistiko. Zbrane bibliografske podatke sem statistično analizirala. Zanimala me je količina leposlovnih objav; razmerje med proznimi, pesniškimi in dramskimi prispevki; razmerje med prevedenim in izvirnim leposlovjem; med avtorskim in anonimnim leposlovjem ter med moškimi in ženskimi avtorji. Dela sem analizirala tudi na podlagi tega, ali je delo izšlo v eni številki ali v nadaljevanjih. Označila sem tudi, ali je delo izšlo od začetka do konca oz. ali je prišlo do predčasnega prenehanja izdajanja nadaljevanj tega literarnega dela.

Leposlovne prispevke do 28. številke tretjega letnika (1908) sem postavila na Wikivir pod geslo *Proletarec* v obliki, ki je pregledna in prosto dostopna. Dodala sem tudi vse pesmi, ki so izšle do konca leta 1910. Vsako na Wikiviru objavljeno leposlovno delo je identično izdanemu zapisu v časopisu *Proletarec* in je opremljeno z vsemi ustreznimi podatki. Besedilom sem dodala povezave do ustrezne številke, ki je dostopna preko Digitalne knjižnice Slovenije.

2 ČASOPIS PROLETAREC

Časopis z imenom *Proletarec* in podnaslovom *List za interese delavskega ljudstva* je prvič izšel januarja leta 1906 v Chicagu. Prvi številki časopisa je priložen štiri strani dolg letak z ozadjem začetka izhajanja novega jugoslovanskega časopisa v Chicagu. Razložen je spor z vodjo časopisa *Glas svobode*, ki je izhajal od leta 1902. Zaradi idejnih razhajanj in denarnih nejasnosti so v slovenskem socialističnem klubu v Chicagu začeli z izdajanjem novega časopisa, ki je, kot so zapisali v svojem uvodniku »Vsem sodrugom in naročnikom na znanje!«, »v resnici lastnina vseh zavednih slovenskih delavcev, ki so organizirani v ameriških socialističnih klubih« (*Proletarec* 1906, št. 1). Pravijo, da lahko v tem časopisu odprto povejo svoje misli in da jih bo poučil, »da je kapitalizem edini smrtni sovražnik delavcev« (prav tam). V prvi številki so navedli pričakovano vsebino časopisa, in sicer »ameriške novice, satirične notice, socialno gospodarske in politične članke, zgodovinske spise, povesti, črte itd.«. Pod uvodnik se je kot predsednik podpisal Andrej Poravne in kot tajnik Anton Prešeren. Prvi urednik *Proletarca* je bil Jože Zavertnik, ki ga bom podrobneje predstavila v poglavju Avtorji leposlovnih prispevkov. Leta 1907 je postal urednik *Proletarca* Ivan Molek, ki bo prav tako predstavljen v poglavju Avtorji leposlovnih prispevkov.

Na dLib-u je celotno obdobje izhajanja časopisa (1906–1952) predstavljeno s pomočjo naslednjega opisa: »Slovensko glasilo Jugoslovanske socialistične zveze v Ameriki je izhajalo tedensko in je predstavljalo reprezentančno revijo delavskega gibanja v ZDA. Urednik glasila je bil vrsto let Frank Zaitz. Vseboval je priloge Prvi maj in Majski glas.« (Digitalna knjižnica Slovenije, *Proletarec* (Chicago))



Slika 1: Prva naslovnica Proletarca, Chicago, januar 1906.

Prva številka časopisa *Proletarec* je dolga osem strani in vsebuje aktualne politične vsebine, vezane na socialistične ideje delavstva in trenutno dogajanje v Ameriki. V tej številki

zasledimo tudi satirične skice na temo Martina Konde (založnik časopisa *Glas svobode*). Na predzadnji strani je v časopis vključen podlistek, polovica zadnje strani pa je namenjena reklamam. Časopis je prvo leto izhajal kot mesečnik, povprečno 8 strani na številko, in se je v veliki meri preživljal s prostovoljnimi prispevki, naročnino in oglasi. Založnik časopisa je bila Jugoslovanska delavska tiskovna družba, izdajatelj pa slovenska Socialistična zveza v Ameriki. Stalne rubrike časopisa *Proletarec* v prvem letu so bile: Od blizo in daleč, Izjava in Listu v podporo. V tretji številki (1906) je prvič del časopisa v srbohrvaškem jeziku, in sicer dve pesmi in dopis M. Hansa. V četrti številki je dopisov in literarnih del v srbohrvaškem jeziku več, več pa je tudi strani samega časopisa (12). Od četrte številke naprej je sestavni del časopisa tudi rubrika *Podlistak*, ki prinaša literarna dela v nadaljevanjih v srbohrvaškem jeziku. V enajsti številki prvega letnika nisem opazila nobenega literarnega dela v slovenskem jeziku. Velik del vsebine prvega letnika je namenjen tudi obračunavanju s časopisoma *Glas svobode* in *Nova domovina*, njihovimi predstavniki in organizacijo S. N. P. J. – Slovenska narodna podporna jednota.

Leta 1907 je izšlo šestnajst števil, saj je časopis v mesecu decembru postal tednik. Stalne rubrike tega leta so bile: uvodnik (z različnimi naslovi, pogosto vsebuje nagovor bralcem – sodrugom), Od blizo in daleč, Dopis, Poslano in Listu v podporo. V prvi številki leta 1907 nisem našla leposlovnega dela. V tem letniku je izstopala peta številka, saj sem v njej zasledila kar štiri samostojna leposlovna dela v slovenskem jeziku. V številki 11 so v uvodniku – »Proletarec« mora biti tednik. – jasno navedli svojo vizijo za prihodnost. Odločili so se, da mora *Proletarec* postati tednik, da lahko slovenskim delavcem prinaša delavsko samozavest s socializmom. Spodbudili so tudi naročnike, da aktivno novačijo nove stranke in kupijo delnice časopisa. Kot tednik obsega časopis od 3. decembra leta 1907 štiri strani in rubrike: Od blizo in daleč, Delo in delavci, Stranka, Agitatoričen del in Iz starega kraja. Na zadnji strani objavlja časopis literarna dela in socialistične eseje v nadaljevanjih. Poleg člankov je v časopisu prostor tudi za oglase slovenskih gostilničarjev, podjetnikov in rokodelcev. V tedenskih številkah ni več prisoten srbohrvaški jezik. Kot tednik je *Proletarec* malo spremenil tudi zunanjo podobo. Najbolj opazna sprememba je izražanje aktualnih političnih opredelitev in gesel nad samim naslovom. Naj navedem nekaj primerov: »Krizo je zakrivil kapitalizem. Da se prepreči bodoča kriza, mora prej pasti kapitalizem.« (*Proletarec* 1907, št. 13) ali »Proletarec je edini list, ki vam pove resnico o krizi. Drugi listi ne delajo tega.« (*Proletarec* 1907, št. 14) ter »Nastopno leto 1908 bo zgodovinsko leto za socializem.« (*Proletarec* 1907, št. 16). Digitalna verzija trinajste

številke letnika 1907 je deloma poškodovana – ima črno črto v širini enega časopisnega stolpca na prvi in drugi strani, vendar to ne vpliva na popolnost navedene bibliografske analize leposlovnih del, saj so bila le-ta vedno objavljena na zadnji ali predzadnji strani časopisa. Digitalna povezava do štirinajste številke obsega samo dve strani. Po smiselnem nadaljevanju zgodbe 1848 sklepam, da je tudi v resnici drugi teden decembra 1907 izšel *Proletarec* na samo dveh tiskanih straneh.



Slika 2: Naslovnica Proletarca, Chicago, 31. 12. 1907.

V letu 1908 je izšlo 53 števil, digitalno je dostopnih 51 števil. 47. in 61. številka časopisa žal nista digitalizirani in posledično nista dostopni na spletu. Stalne rubrike tretjega letnika časopisa *Proletarec* so: Od blizo in daleč, Delo in delavci, Dopisi, Stranka, Agitatoričen del, Iz starega kraja in podlistek. S prvo številko leta 1908 (torej št. 17) so posebej opozorili na začetek izhajanja ruske povesti *Nihilist*. S 24. številko je za krajši čas postala reden del časopisa rubrika Socializem in žena. Osredotočala se je na razlago vloge in položaja ženske v okviru socializma. Vsake toliko so v to rubriko vključili kako pesem ali krajšo zgodbo. Odgovarjali so tudi na vprašanja, ki naj bi jih bralci poslali na njihov naslov. Rubrika je bila zadnjič vključena v 39. številko. Leta 1908 sta v časopisu v nadaljevanju izšli dve daljši literarni deli, in sicer *Nihilist* in *Jungle*. Na izhajanje obeh so avtorji časopisa opozorili svoje bralce že na prvi strani časopisa. Digitalizirana 32. številka časopisa je žal tako poškodovana, da ne morem zagotoviti, da se pod digitalno poškodbo na zadnji, četrti strani, ne skriva še kakšno leposlovno delo. Zanimiva je izjema, do katere je prišlo v 33. številki, v kateri zasledimo poleg tradicionalne uvrstitve leposlovnih del na zadnjo stran tudi leposlovno delo, ki je objavljeno že na prvi strani časopisa. To častno mesto si je zaslužila socialistična delavska pesem *Naš praznik* ob prazniku delavstva, 1. maju. Naj izpostavim še, da je v 43. številki recenzija knjige *Durch die Wiener Quartiere des Elends und Verbrechens* avtorja Emila Klägerja. Na podlagi analize lahko trdim, da digitalizirana številka 46 vsebuje tudi zadnji dve strani številke 47. S številko 62 naj bi se povečal format časopisa, tako piše v uvodniku – Sodrugom! Slovenskim delavcem

– število strani pa se je ohranilo (4). Pri digitalizirani 63. številki sta dostopni samo prvi dve strani časopisa, tako da nam žal manjka leposlovni del.

Leta 1909 je izšlo 52 števil. Poškodba digitalne oblike izvoda je opazna pri dveh številkah: 70 in 73. Pri številki 72 lahko digitalno dostopamo samo do dveh strani časopisa, in sicer zadnjih dveh, kar ne vpliva na v okviru magistrskega dela izdelano bibliografijo. Pri poškodovani številki 103 sta digitalno dostopni prva in zadnja stran časopisa. Zanimivo se mi zdi izpostaviti, da v številki 80 v izvirniku (torej v angleškem jeziku) zasledimo Shakespearjevo pesem *Timon of Athens*, ki služi kot uvod v članek z naslovom *Kako dolgo?* Leta 1909 je, ravno tako kot leto pred tem, ob prihajajočem prazniku dela, 1. maju, na prvo stran časopisa postavljeno literarno delo – pesem s politično vsebino. V okviru časopisa *Proletarec* so občasno prodajali svojim bralcem knjige in knjižice z literaturo v slovenskem jeziku. Pogosto so promovirali knjigo *Džungle* Upton Sinclairja, ki je dve leti v podlistkih izhajala pri njihovem časopisu.

Leta 1910 je prav tako izšlo 52 števil. Stalne rubrike petega letnika časopisa so: Splošen pregled, Svetoven pregled, Stranka oz. Iz stranke, Dopisi, podlistek, Listu v podporo in Naši podporniki. Pogosta je tudi rubrika Blazni sistem. Časopis *Proletarec* je leta 1910 izhajal vsak torek. V njem so tudi članki in leposlovna dela iz drugih revij, predvsem iz *Rdečega prapora*, ki so ga tudi promovirali. Za primer naj navedem številko 122, v kateri je objavljena satira iz *Arbeiter Zeitung* in *Rdečega prapora*. V eno številko kasneje, št. 123, je prvič vključen prispevek v angleščini, in sicer gre za pesem, ki jo je bralec poslal na uredništvo. Pesem je tradicionalno na prvo stran postavljena tudi v 137. številki časopisa *Proletarec*. Je pa ta številka delno poškodovana na prvih dveh straneh. Od številke 148 se pogosto zgodi, da številka ne vsebuje podlistka oz. kakršne koli druge objave leposlovnega dela. Časopis je na zadnji strani raje objavljajal politične eseje in razmišljanja, splošna pravila socialistične stranke ter poročila sej. Leposlovnega prispevka nisem našla v številkah 148, 154, 155, 156, 157, 158, 163, 165, 166, 168 in 171. Naj izpostavim, da je v številki 167, ki je izšla 22. 11. 1910, objavljen članek, ki je obeleževal Tolstojevo smrt. Da so njemu posvetili tako obsežno poročilo, je razumljivo na podlagi politične opredelitve časopisa.

3 BIBLIOGRAFIJA

Pregledala sem vse številke *Proletarca* od začetka izhajanja leta 1906 do konca leta 1910 (27. 12.). Oblikovala sem podroben bibliografski seznam vseh izdanih leposlovnih prispevkov v slovenskem jeziku v teh 182 številkah. Pri razdeljevanju prispevkov v kategoriji leposlovni in neleposlovni prispevki sem se opirala na naslednje kriterije: opredelitev literarne vrste v naslovu ali podnaslovu; opredelitev prispevka kot leposlovje v napovedniku vsebine posamezne številke; jasna leposlovna oblika (pesmi, drame) in umestitev prispevka v del, ki je namenjen leposlovnim delom (ponavadi zadnji dve tiskani strani). Z določanjem sem imela kar nekaj težav, ker so avtorji osebno politično stališče pogosto prikazovali s pomočjo anekdot ali zgodbic, ki so se v nadaljevanju razvile v razpravo oz. prepričevalni ali obtoževalni prispevek. Navedba avtorstva ni bil kriterij za uvrstitev, saj sem v bibliografijo vključila tudi vsa nepodpisana leposlovna dela, ki sem jih označila z oznako: Anonimno. V bibliografijo sem vključila tudi objave, podpisane s psevdonimi ali okrajšavami. Ob razvozlanih psevdonimih ali okrajšavah sem v oklepaju navedla pravo ime in priimek avtorja.

3.1 1906

Sacher Masoch (Leopold von Sacher Masoch): Marija Terezija in prostozidarji. *Proletarec* 1906 (št. 1–5). [Priredil Josip Logačan].

Jože Zavertnik: Smrtna obsodba. *Proletarec* 1906 (št. 2–3).

Maksim Gorkij: Sodrug: Pravljica. *Proletarec* 1906 (št. 6). [Poslovenil J. Z. (Jože Zavertnik)]

W. E. (Edgar Wallace): Zmotil se je v poklicu: 24 ur pomožni šerif v Mexicu. *Proletarec* 1906 (št. 7). [Predelal J. Z-k. (Jože Zavertnik)].

J. Zavertnik (Jože Zavertnik): Smrt ali svoboda!: Črta. *Proletarec* 1906 (št. 8).

Josip Regali: Gos. *Proletarec* 1906 (št. 8). [Iz knjige *Reliefi*].

Jože Logačan: Človek brez sovražnika in s sovražnikom. *Proletarec* 1906 (št. 9).

Jože Zavertnik: Konzumna in produktivna zadruga: Črta. *Proletarec* 1906 (št. 9).

E. Curtius: En dan v življenju kralja: Zgodovinska novela. *Proletarec* 1906 (št.10) in 1907 (št. 2).

3.2 1907

J. Z–k (Jože Zavertnik): Drobtinice iz velike francoske revolucije. *Proletarec* 1907 (št. 2–6, 8–9 in 11).

Jože Kovačev: Bizantizem, lakomnost in lokavost: Zgodovinska črta. *Proletarec* 1907 (št. 3–4).

J. Gaulke: Otok srečnih: Pravljica. *Proletarec* 1907 (št. 5).

J. Zavertnik (Jože Zavertnik): Vstajenje: Pogled v bodočnost. *Proletarec* 1907 (št. 5).

J. Z–k (Jože Zavertnik): Vojni sod: Črta. *Proletarec* 1907 (št. 5).

J. Z–k (Jože Zavertnik): Mladi junak: Zgodovinska črta. *Proletarec* 1907 (št. 5).

D–r: Ljubica moje ljubice: Črta. *Proletarec* 1907 (št. 5).

J. J–k (Jože Zavertnik): Kako je na svetu, ko imamo vero: Odgovor na »Kako bi bilo na svetu brez vere?« *Proletarec* 1907 (št. 6). [Predelal J. J–k (Jože Zavertnik) po klerikalnem časopisju].

Ljudevit Thoma: Povesti paglavcev. *Proletarec* 1907 (št. 7 in 9).

Hans Kirchsteiger: Pod spovednim pečatom: Odlomek. *Proletarec* 1907 (št. 8). [Poslovenil E. Kristan (Etbin Kristan)]. – nedokončano

Klinar: Za pravico: Pravljica. *Proletarec* 1907 (št. 8).

J. Z–k (Jože Zavertnik): Lakomnost in bratoljubje: Črta. *Proletarec* 1907 (št. 8).

Anonimno: Eugene Varlin: Spomin izza pariške komune. *Proletarec* 1907 (št. 7–8).

Jože Zavertnik: Veselje in žalost delavca: Resnična dogodba. *Proletarec* 1907 (št. 10).

Leo Bily: Vladar. *Proletarec* 1907 (št. 10–11). [v »Naših zapiskih«].

Jože Zavertnik: Štrajk. *Proletarec* 1907 (št. 11).

Anonimno: Revolucijonar Štefan: Slika iz ruske revolucije. *Proletarec* 1907 (št. 12).

J. Zavertnik (Jože Zavertnik): 1848: Povest. *Proletarec* 1907 (št. 13, 15 in 16).

Ivan Molek: Miklos. *Proletarec* 1907 (št. 13).

Anonimno: Mock-a-fellow: Času primerna pravljica. *Proletarec* 1907 (št. 13).

Jože Zavertnik: Božič: Črta. *Proletarec* 1907 (št. 15).

Ivan Molek: Proletarcem ob novem letu. *Proletarec* 1907 (št. 16).

Ernest Eberhater: V poljskih šumah: Zgodovinski dogodek. *Proletarec* 1907 (št. 16) in 1908 (št. 17–18). [Poslovenil Jože Logačan].

3.3 1908

V. T. J. Zavorič Feodorov (Vitomir Feodor Jelenc): Nihilist: Povest iz ruske revolucije. *Proletarec* 1908 (št. 17–26).

Ivan Molek: Vihraj visoko naš rdeči prapor. *Proletarec* 1908 (št. 21).

S. J. H. Trine: Prosperiteta. *Proletarec* 1908 (št. 22). [Poslovenil Plam.].

Ivan Molek: »Captain Jack«: Črta. *Proletarec* 1908 (št. 23).

L. Raffanelli – Polli: Proletarska mati. *Proletarec* 1908 (št. 23).

Ivan Molek: Kako se rodijo socialisti: Slika iz sedanjosti. *Proletarec* 1908 (št. 25).

Anonimno: Profit. *Proletarec* 1908 (št. 25).

Anonimno: Lobanja in navskrižne kosti: Slika iz sedanjosti. *Proletarec* 1908 (št. 26). [Iz angleškega poslovenil Ivan Molek].

Jože Zavertnik: Vojno sodišče. *Proletarec* 1908 (št. 26).

F. Hemly: Človek iz Hongkonga. *Proletarec* 1908 (št. 27–28). [Poslovenil Jože Zavertnik]

Anonimno: Socialistični pravljicar: Slepci in slon. *Proletarec* 1908 (št. 27).

Anonimno: Socialistični pravljicar: Odstranite tovor!. *Proletarec* 1908 (št. 27).

Edmondo de Amicis: Pogovor. *Proletarec* 1908 (št. 27–28).

Jože Zavertnik: Berač. *Proletarec* 1908 (št. 27).

Ivan Molek: Vive la commune!. *Proletarec* 1908 (št. 27).

A. K: Dolina solz. *Proletarec* 1908 (št. 29).

Upton Sinclair: Jungle. *Proletarec* 1908 (št. 29–68) in 1909 (št. 69–84 in 6–102). [Poslovenil Jože Zavertnik].

Ivan Molek: »Bog živi!«. *Proletarec* 1908 (št. 29).

M: Tako živimo. *Proletarec* 1908 (št. 29).

Ivan Cankar: Pozdravljeni!. *Proletarec* 1908 (št. 30).

Karl Erwald: Osemurno delo: Pripovedka. *Proletarec* 1908 (št. 33).

Ivan Molek: Naš praznik. *Proletarec* 1908 (št. 33).

Anonimno: Varšavska zvezdnata soba. *Proletarec* 1908 (št. 34).

Anonimno: Zadnji košček kruha. *Proletarec* 1908 (št. 34). [Poslovenil Ivan Šolar].

Novodobni Plato: Dogodek v starem in sedanjem veku. *Proletarec* 1908 (št. 35).

Anonimno: Mali katekizem za delavske otroke. *Proletarec* 1908 (št. 41). [Po »Slobodni Riječi.«].

Anonimno: Kratka primera – dober nauk. *Proletarec* 1908 (št. 44).

Vladimir Schweiger: Strojarijev Jaka. *Proletarec* 1908 (št. 46).

Anonimno: Edin izhod. *Proletarec* 1908 (št. 46).

Belkonski: »Prva bomba«. *Proletarec* 1908 (št. 64–65). [Po angleškem prevodu poslovenil Ivan Molek.].

Jože Zavertnik: »Junaki?«: Slika. *Proletarec* 1908 (št. 65).

R. (Rado Murnik): Vi tega ne razumete... *Proletarec* 1908 (št. 67). [V Slobodni Riječi].

H. S. Packer: »Išče se stalen in izkušen oženjen delavec«. *Proletarec* 1908 (št. 67).

3.4 1909

Anonimno: Anekdote o Taftu. *Proletarec* 1909 (št. 69).

Jože Zavertnik: Junaki: Dve sliki iz življenja. *Proletarec* 1909 (št. 71).

Ivan Molek: Tisti obraz. . . *Proletarec* 1909 (št. 72).

Ivan Molek: Peter Belorepec. *Proletarec* 1909 (št. 73).

Ivan Molek: Križeve težave. *Proletarec* 1909 (št. 76–78).

Anonimno: Cigan in duhovnik. *Proletarec* 1909 (št. 77).

Ivan Molek: Slepar. *Proletarec* 1909 (št. 79).

Ivan Molek: Sveženj krvavih cunj. *Proletarec* 1909 (št. 80).

Ivan Molek: Srce v blatu. *Proletarec* 1909 (št. 81–84).

Ivan Molek: Zlati križ. *Proletarec* 1909 (št. 82).

Ivan Molek: Mrtvemu sodrugu. *Proletarec* 1909 (št. 83).

Ivan Molek: Prvi majnik. *Proletarec* 1909 (št. 85).

Jože Zavertnik: Prišel bo čas ...!. *Proletarec* 1909 (št. 85).

Anonimno: Korat. *Proletarec* 1909 (št. 85). [Poslovenil J. Z. (Jože Zavertnik)].

Ivan Cankar: »Lepa naša domovina«. *Proletarec* 1909 (št. 90).

V. Doroševič: Cesarjevo dobro srce: Kitajska bajka. *Proletarec* 1909 (št. 92).

Anonimno: Petra Nadloge bančna vloga. *Proletarec* 1909 (št. 96–97). [Iz angleščine poslovenil Ivan Moldini].

Anonimno: Dva znanca. *Proletarec* 1909 (št. 97).

Ivan Cankar: »Domovina, ti si kakor zdravje!« *Proletarec* 1909 (št. 97).

Anonimno: Otrok. *Proletarec* 1909 (št. 99 in 103). [Iz »Rdeč. Prap.« (*Rdeči prapor*)].

Pavel Mihalek: V rudnikih. *Proletarec* 1909 (št. 103–109).

John Šolar: Na farmi. *Proletarec* 1909 (št. 104).

F. Meyer: Verska bitka na senožeti. *Proletarec* 1909 (št. 105–106). [Za Slovence predelal Jože Zavertnik].

J. S. Machar: Taktat o domoljubju. *Proletarec* 1909 (št. 104). [Dr. Ant. Dermota iz knjige »Golgatha«].

Vseve iz So. Chicage, Vsevé iz So. Chicage, Nihče: Svobodaši v pravi luči. *Proletarec* 1909 (št. 97–106).

Nejaz: Tu je vzrok: Stavkokazom v prevdarek. *Proletarec* 1909 (št. 102).

Jože Zavertnik: Nebeški vratar in nebeški oče na potovanju: Pravljica. *Proletarec* 1909 (št. 107).

Appeal to Reason: Roka »pravice«. *Proletarec* 1909 (št. 107–108). [Prevel Ivan Molek].

Jože Zavertnik: Bratova osveta: Igrokaz v enem dejanju. *Proletarec* 1909 (št. 108).

M. Arcibašev: Delavec Ševirjov: Povest izza dobe ruske revolucije. *Proletarec* 1909 (št. 109–120) in 1910 (št. 121–125). [Poslovenil Joe Zavertnik].

Ivan Molek: Kapitalisti na svoj »Zahvalni dan«. *Proletarec* 1909 (št. 116).

Ivan Molek: Božična pesem. *Proletarec* 1909 (št. 119).

M–k: Božično darilo. *Proletarec* 1909 (št. 119).

3. 5 1910

Ernst Georgij: Rdeča Markova: Povest. *Proletarec* 1910 (št. 121). [Poslovenil Jože Zavertnik].

Jože Zavertnik: Vstaš. *Proletarec* 1910 (št. 122).

Rud Greinz: Znamenje v sili. *Proletarec* 1910 (št. 125–126). [Predelal J. Z. (Jože Zavertnik)]

Anonimno: Ena in dva. *Proletarec* 1910 (št. 126).

N. Falejev: Zdravnik. *Proletarec* 1910 (št. 126–129). [Poslovenil Jože Zavertnik].

Anonimno: V podstrešni sobici. *Proletarec* 1910 (št. 127).

Anonimno: Učenjak. *Proletarec* 1910 (št. 127).

Milan Pugelj: Anžiček. *Proletarec* 1910 (št. 129–131).

Anonimno: Peter kot pomočnik v sili. *Proletarec* 1910 (št. 131).

Milan Pugelj: Hrizantema in Cimbis. *Proletarec* 1910 (št. 131–132 in 139–140).

Elie Reclus: Iz dnevnika komunarda. *Proletarec* 1910 (št. 132).

Andrija Vrhovinec: Materino pismo. *Proletarec* 1910 (št. 133).

Anonimno: Internacionala. *Proletarec* 1910 (št. 137). [Spodnji desni rob je malo poškodovan, lahko da je tam naveden avtor].

Ivan Molek: Čemu klečite. *Proletarec* 1910 (št. 137).

Anonimno: Pogovor. *Proletarec* 1910 (št. 137).

Anonimno: Kralj in tat. *Proletarec* 1910 (št. 138).

Anonimno: Premogokop. *Proletarec* 1910 (št. 138).

»Z.«: Kako dolg rep je imel pes svetopisemskega Tobija. *Proletarec* 1910 (št. 139).

Anonimno: Babuška. *Proletarec* 1910 (št. 139).

Anonimno: Anekdota o Petru I. ruskem carju. *Proletarec* 1910 (št. 140).

Anonimno: Kako sem bil pet minut vladar bliska in groma?. *Proletarec* 1910 (št. 141).

Anonimno: Pravljica o ustvarjenju sveta. *Proletarec* 1910 (št. 141).

Anonimno: Socialistična. *Proletarec* 1910 (št. 141).

Anonimno: Tovariš Sebastijan. *Proletarec* 1910 (št. 142–145).

Anonimno: V nebesih. *Proletarec* 1910 (št. 142).

M. Arcibašev: En dan. *Proletarec* 1910 (št. 145–147). [Poslovenil Jože Zavertnik].

Anonimno: Povest o smrti, ki je hotela izkušati človeka. *Proletarec* 1910 (št. 146).

Jos. Premk.: Berač Gregor. *Proletarec* 1910 (št. 147).

Anonimno: Stebri družbe. *Proletarec* 1910 (št. 149–153). – nedokončano

Anonimno: Delavska budnica. *Proletarec* 1910 (št. 151). [»Rd. Pr.« (*Rdeči prapor*)].

E. K. (Etbin Kristan): Pod zemljo. *Proletarec* 1910 (št. 159–160).

M–k.: »Gorje! Ferrerjev duh vstaja!«. *Proletarec* 1910 (št. 161).

Oscar Leonard: Pogovor. *Proletarec* 1910 (št. 161).

Vladimir Schweiger: Atila. *Proletarec* 1910 (št. 162 in 164).

Anonimno: Carjeve sanje. *Proletarec* 1910 (št. 164).

Ivan Molek: »Thanksgiving. *Proletarec* 1910 (št. 167).

Clara Masiloti: Slika iz chikaških krojačnic. *Proletarec* 1910 (št. 169).

Jože Zavertnik: Eksplozija v rudniku: Dve sliki. *Proletarec* 1910 (št. 172).

Anonimno: Savičev pesimizem. *Proletarec* 1910 (št. 172).

»G.«: Nadporočnik Čeč. *Proletarec* 1910 (št. 172).

4 AVTORJI LEPOSLOVNIH PRISPEVKOV

4.1 Jože Zavertnik

V *Slovenski enciklopediji* in *Slovenski biografiji* je njegovo življenje opisano pod geslom Zavertnik, Josip. Rodil se je 2. januarja 1869 na Škofljici. Bil je časnikar in urednik. Delal je pri časopisu *Der Eisenbahner*. Bil je urednik časopisov *Delavec*, *Svoboda*, *Rdeči prapor*, *Glas svobode* in *Koledar Glasa svobode*. V Ameriko je šel prvič leta 1899, za vedno pa se je tja preselil leta 1903. Dve leti (1906 in 1907) je bil urednik *Proletarca* ter bil tudi eden izmed njegovih soustanoviteljev. (Slovenska enciklopedija 2001, 87.) Kasneje naj bi bil Jože Zavertnik še enkrat urednik *Proletarca*, vendar točni podatki o nadaljnjih letih urednikovanja niso znani (Slovenska enciklopedija 1995, 371). Potem je urejal *Prosveto*. Bil je podpisnik Čikaške izjave, dokumenta ameriških Slovencev o združitvi južnih Slovanov v novo državo po prvi svetovni vojni. Umrl je 28. avgusta 1929 v Chicagu. (Slovenska biografija 2013.)

Jože Zavertnik je bil zaveden socialist, kar izražajo njegova leposlovna dela. Predvsem je pisal črtice in članke, veliko pa je tudi prevajal. Njegova dela so objavljali vsi zgoraj navedeni časopisi, poleg tega pa še *Ameriški družinski koledar*, *Majski glas* in *Mladinski list*. Najbolj znana je njegova monografija *Ameriški Slovenci*, ki je izšla leta 1925 in ponuja pregled slovenskega naseljevanja v Združene države Amerike in razvoja Slovenske narodne podporne jednote. (Slovenska enciklopedija 2001, 87–88.)

V *Proletarcu* se je Jože Zavertnik v letih od 1906 do 1910 podpisal pod kar 21 leposlovnih del in 11 prevodov. Vsa njegova objavljena dela so pripovedna. Pisal je črtice, v katerih se izražajo in spodbujajo socialistične ideje. V delih pogosto tematizira izseljenskega delavca, ki ni pravično plačan za delo, ki ga opravlja. Denar ponavadi poberejo kapitalisti, ki so leni in oderuški, brez čuta za delavca. Poleg delavstva in kapitalizma je izjemno pogosta tema smrti, predvsem smrt pogumnih delavcev. Dotika se zgodovinskih dogodkov in prelomnih vojn, kar pa načeloma obravnava s stališča posameznika. Pod svoja dela v *Proletarcu* se je podpisoval s polnim imenom in priimkom: Jože Zavertnik, včasih pa se je podpisal kot J. Zavertnik ali J. Z–k. ali J. Z. V teh primerih je avtorstvo nesporno jasno. Pri črtici *Kako dolg rep je imel svetopisemski Tobija*, ki je bila objavljena v *Proletarcu* leta 1909 (št. 139), se je avtor podpisal kot »Z.«. Lahko bi sklepali, da gre za Zavertnika, vendar tega ne moremo neizpodbitno dokazati, zato tega dela pri analizi nisem prištevala k njegovim leposlovnim delom.

4.2 Ivan Molek

Pisatelj in časnikar Ivan Molek se je rodil 8. junija 1882 v Metliki. Leta 1900 se je preselil v Ameriko, kjer je delal v rudnikih, železarnah in jeklarnah. V tem času je postal urednik tednika *Glasnik od Gorenjega jezera*. Pisal je v socialistične in svobodomiselne časopise. V Chicago je prišel leta 1907 k časopisu *Glas svobode*. Tega leta je postal tudi urednik *Proletarca*, pri katerem je urednikoval do leta 1908. Član uredniškega odbora *Proletarca* je bil vse do leta 1912. Po tem se je preživljal kot tolmač oziroma prevajalec. Leta 1929 je postal glavni urednik *Prosvete*. Leta 1944 je kot urednik *Prosvete* nasprotoval navodilu vodstva SNPJ, da naj izraža bolj pozitivno stališče do NOB. Umrl je 16. marca 1962. (Slovenska enciklopedija 1993, 210.)

Svojo prvo pesem je objavil leta 1905. Ivan Molek je pisal pesmi, povesti, dramske prizore in poljudnoznanstvene razprave. Veliko je tudi prevajal. Svoje prispevke je pošiljal predvsem vsem glasilom slovenskih socialistov v Ameriki, ki so jih tudi objavljali. Objavljen je bil v *Cankarjevem glasniku*, *Majskem glasu*, *Pod lipo*, *Svobodi*, *Času*, *Proletarcu* in v *The Slovenian Review*. Izdal je roman *Zajedalci*, avtobiografsko trilogijo *Dva svetova*, *Veliko mravljišče* in *Sesuti stolp*. Njegovo avtobiografijo *Čez hribe in doline* je po smrti uredila in v prevodu izdala žena Mary. Vsa njegova leposlovna dela jasno izkazujejo marksistični svetovni nazor. Izjavil je, da je vedno pisal za propagando, saj je s pisanjem želel prebuditi delavce in njihovo delavsko zavest. V svojih delih pogosto prikazuje tudi življenje slovenskih izseljencev, zato so njegove drame rade uprizarjale slovenske skupine v ZDA. Pisal je iz svojih izkušenj. (Prav tam)

V *Proletarcu* je bilo v letih od 1906 do 1910 objavljenih 20 leposlovnih del Ivana Moleka. Objavili so 12 njegovih pesmi, 8 črtic, kratkih povesti in povesti v nadaljevanjih ter en njegov prevod. Pod svoja dela se je podpisoval kot Ivan Molek. Dva leposlovna prispevka sta podpisana kot M–k. Njuno avtorstvo bi lahko pripisali Ivanu Moleku. Gre za črtico z naslovom *Božično darilo*, ki je bila objavljena leta 1909 v št. 119, in pesem »*Gorje*« *Ferrerjev duh vstaja*« iz leta 1910, št. 161. Omenjeni deli nista del zgoraj navedene statistike, saj s pomočjo pregledane literature nisem uspela neizpodbitno potrditi avtorstva. Tako sta zgoraj navedena podatka izvirnih leposlovnih objav in prevodov narejena samo na podlagi tistih prispevkov, pod katere se je podpisal tako z imenom kot tudi s priimkom.

4.3. Okrajšave

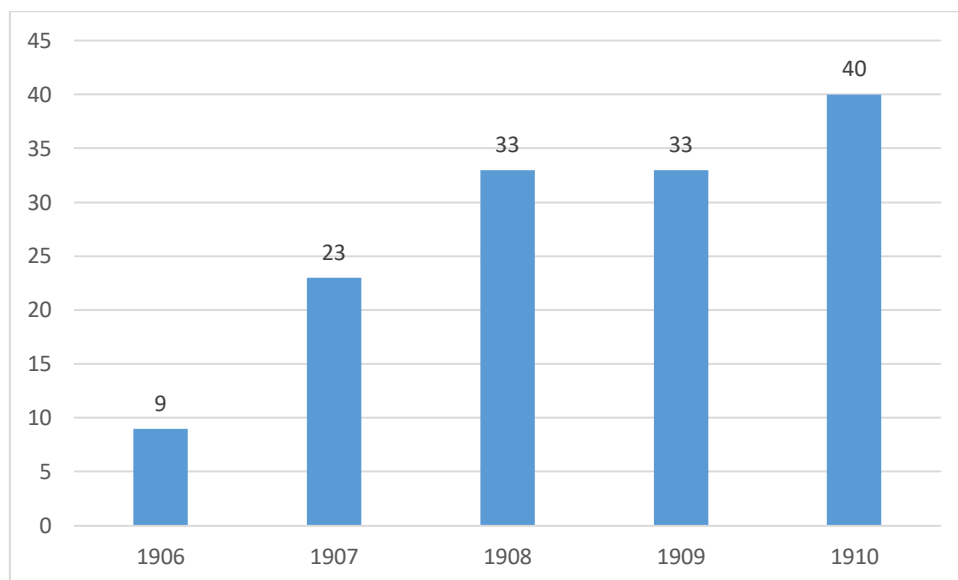
Pri razvozlanju psevdonimov in okrajšav sem si želela pomagati s knjigo Gregorja Kocijana *Slovenska kratka pripovedna proza 1892–1918: Bibliografija*, vendar se ni izkazala za zelo veliko pomoč, saj Kocijan v navedeno bibliografijo ni vključil časopisa *Proletarec* ali katerega koli drugega slovenskega časnika, ki je v tem obdobju izhajal v Ameriki. Uspešno sem razrešila okrajšavo E. K. iz leta 1910. Avtor prispevka z naslovom *Pod zemljo* naj bi bil Etbin Kristan (Kocijan 1988, 231). To se zdi verjetno, saj je bil Etbin Kristan pisatelj in časnikar, ki je živel od leta 1867 do leta 1953. Bil je socialdemokrat, tako da tudi politični okvir ustreza obravnavanemu prispevku *Pod zemljo*. Znano je tudi, da je Kristan med prvo svetovno vojno in nato do 1920 ter ponovno od 1921 do 1951 živel v Ameriki. Po podatkih iz *Slovenske biografije* (Etbin Kristan) se je prvič odpravil v Ameriko jeseni 1912, kratko prozno besedilo z naslovom *Pod zemljo* pa je bilo objavljeno v številkah, ki so izhajale od konca septembra do začetka oktobra 1910.

Verjetna se mi zdi tudi razlaga kratice R., ki jo na podlagi Kocijanove (1988, 241) razlage pripisujem avtorju Radu Murniku. R. se je podpisal pod satirično pripoved *Vi tega ne razumete ...*, ki je bila v *Proletarcu* objavljena leta 1908. Besedilo je povzeto po objavi v časniku *Slobodna Riječ*. Rado Murnik je bil slovenski pisatelj, humorist, satirik, dramatik in časnikar, ki je živel od leta 1870 do leta 1932. Pisal je za različne slovenske, avstrijske in češke časopise, prav verjetno pa je tudi, da je objavil svoj prispevek v hrvaškem časopisu, ki je dnevno izhajal v Zagrebu med letoma 1902 in 1914. (*Slovenska biografija*, Rado Murnik.)

S pomočjo mentorja Mirana Hladnika, sem uspela razrešiti, da se za tudi okrajšavo W. E., za katero skriva angleški pisatelj Edward Wallace. Leta 1906 so v *Proletarcu* objavili kratko zgodbo *Zmotil se je v poklicu: 24 ur pomožni šerif v Mexicu*, ki jo je po originalu predelal Jože Zavertnik. Avtor prvega podlistka, ki je bil objavljen v *Proletarcu* (*Marija Terezija in protozidarji*) je bil naveden zgolj s priimkom Sacher Masoch. Gre za avstrijskega pisatelja s polnim imenom Leopold von Sacher Masoch. Pod psevdonomim V. T. J. Zavorič Feodorov se skriva časnikar Vitomir Fedor Jelenc. Ta psevdonom je naveden tudi v *Slovenski biografiji* pod geslom Jelenc, Vitomir Fedor.

5 ANALIZA LEPOSLOVNIK PRISPEVKOV V ČASOPISU *PROLETAREC* V LETIH OD 1906 DO 1910

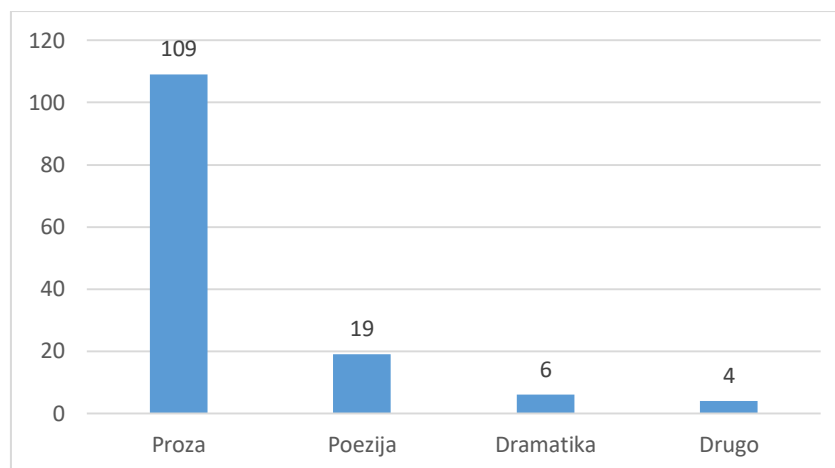
5.1. Število leposlovnih objav v časopisu *Proletarec* v posameznem letu



Graf 1: Število leposlovnih del v *Proletarcu* na letnik.

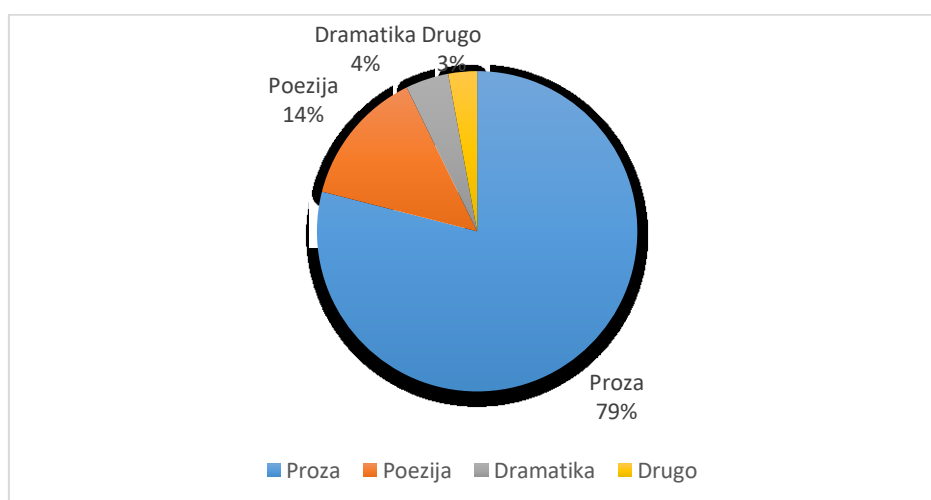
Število leposlovnih objav v času je od prvega do četrtega letnika časopisa *Proletarec* naraščalo. To je posledica tega, da je bil časopis v prvem letniku izhajanja mesečnik, decembra leta 1907 pa je postal tednik. Razumljivo je, da je časopis kot tednik lahko ponudil več leposlovnih objav kot pred tem, ko je izhajal enkrat mesečno. Naraščanje leposlovnih objav je treba pripisati tudi dejstvu, da sem v analizo vključila samo leposlovne prispevke v slovenskem jeziku. Na začetku izhajanj je bil namreč del časopisa v srbohrvaškem jeziku. Ta del časopisa je imel stalno rubriko Podlistak, v kateri so izhajala leposlovna dela v nadaljevanjih, vendar pa le-ta niso vključena v analizo, ker niso bila v slovenskem jeziku. Sčasoma so hrvaški in srbski delavci dobili svoj časopis in *Proletarec* je začel objavljati izključno v slovenskem jeziku. Prispevkov v srbohrvaščini je v drugem delu leta 1907 vedno manj, popolnoma pa se prenehajo, ko časopis objavi spremembo pogostosti izdajanja. Še en faktor povečanja števila leposlovnih prispevkov je dejstvo, da je časopis *Proletarec* od leta 1908 začel pogosteje objavljati pesmi. Pesniške leposlovne objave vzamejo manj časopisnega prostora, kar pušča na zadnji strani časopisa več prostora za še kakšno leposlovno delo.

5.2 Literarne zvrsti v *Proletarcu*



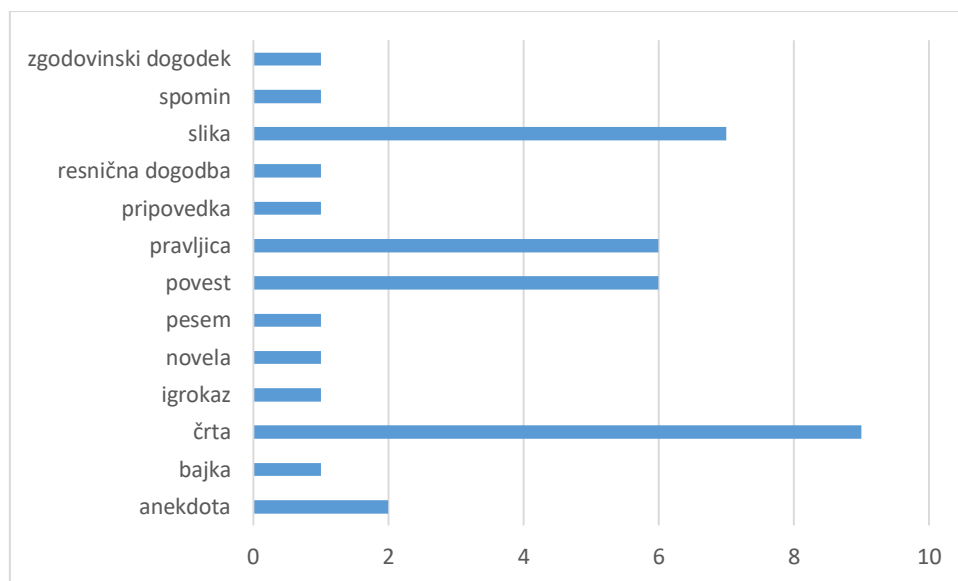
Graf 2: Literarni zvrsti v *Proletarcu* – številčni prikaz.

V časopis *Proletarec* so vključili vse tri literarne zvrsti: epiko, liriko in dramatiko. Pričakovano je bilo največ objavljenih proznih prispevkov (79 %), sledijo pesmi (14 %), najmanj pa so objavljali dramskih besedil (4 %). Navedeni odstotki so izračunani na podlagi števila naslovov (in ne nadaljevanj). V kategorijo Drugo sem zaradi specifičnosti uvrstila dela: *Mali katekizem za delavske otroke*, ki je izšel leta 1908 v št. 41; *Anekdote o Taftu* (*Proletarec* 1909, št. 69), *Anekdota o Petru I. ruskem carju* (*Proletarec* 1910, št. 140) in *Iz dnevnika komunarda* (*Proletarec* 1910, št. 132). Seveda pa bi lahko vsa naštetja dela prav tako uvrstila v kategorijo proze. Z delitvijo sem želela samo opozoriti na dodatno vrstno raznolikost, saj večinsko kategorijo proze sestavljajo pravljice, črte, slike in druge oblike kratke pripovedi.



Graf 3: Literarne zvrsti v *Proletarcu* – prikaz v odstotkih.

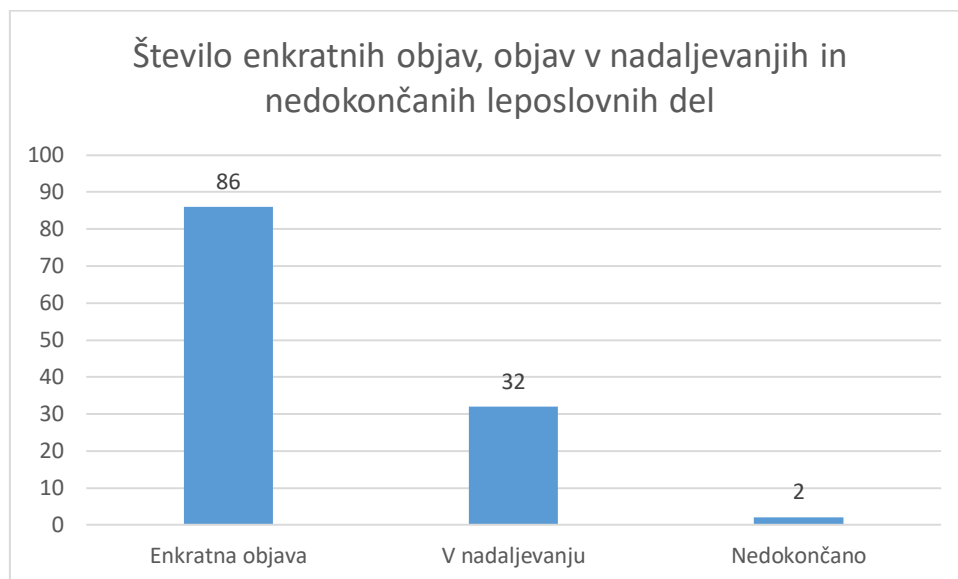
5.3 Vrstne oznake



Graf 4: Vrstne oznake.

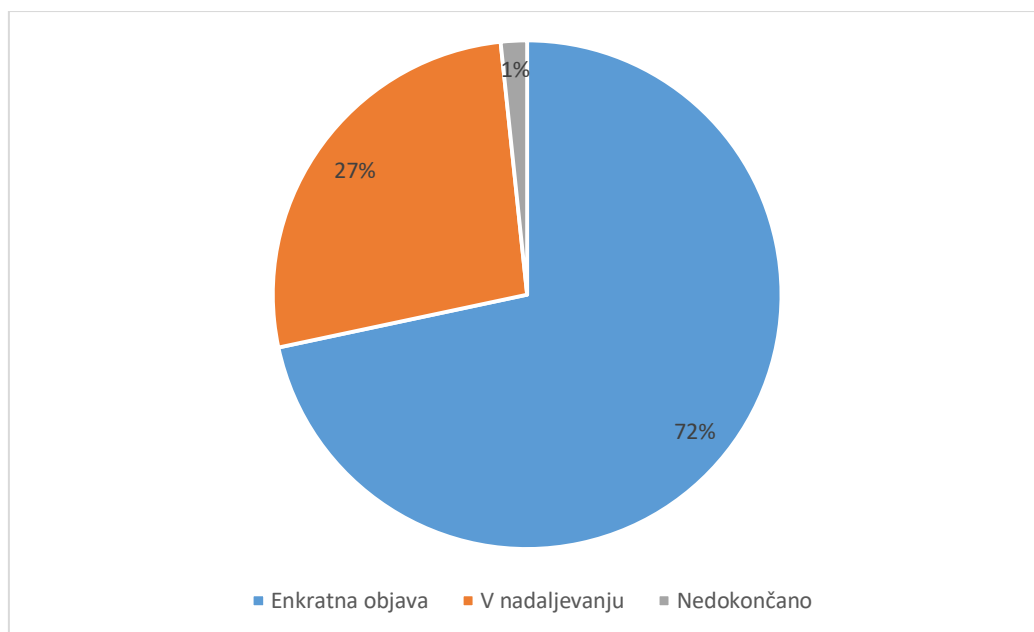
Zgornji graf prikazuje vrstne oznake, ki so jih avtorji del uporabili v naslovu ali podnaslovu pri leposlovnih objavah v *Proletarcu* med letoma 1906 in 1910. Vrstne oznake so avtorji uporabili pri vseh knjižnih zvrsteh. Največkrat sem vrstno oznako zasledila pri proznih besedilih. Največ del ima v naslovu ali podnaslovu vrstno oznako črta, in sicer 9. 7 del ima vrstno oznako slika, 6 pravljica in ravno toliko povest. Dve deli imata oznako anekdota in po eno delo bajka, igrokaz, novela, pesem, pripovedka, resnična dogodba in zgodovinski dogodek. Vrstne opredelitve pa na splošno niso bile zelo pogoste, saj je bil večji del leposlovnih objav brez navedbe vrstne oznake.

5.4 Razmerje med enkratno objavljenimi leposlovnimi deli, deli v nadaljevanjih in nedokončanimi leposlovnimi deli



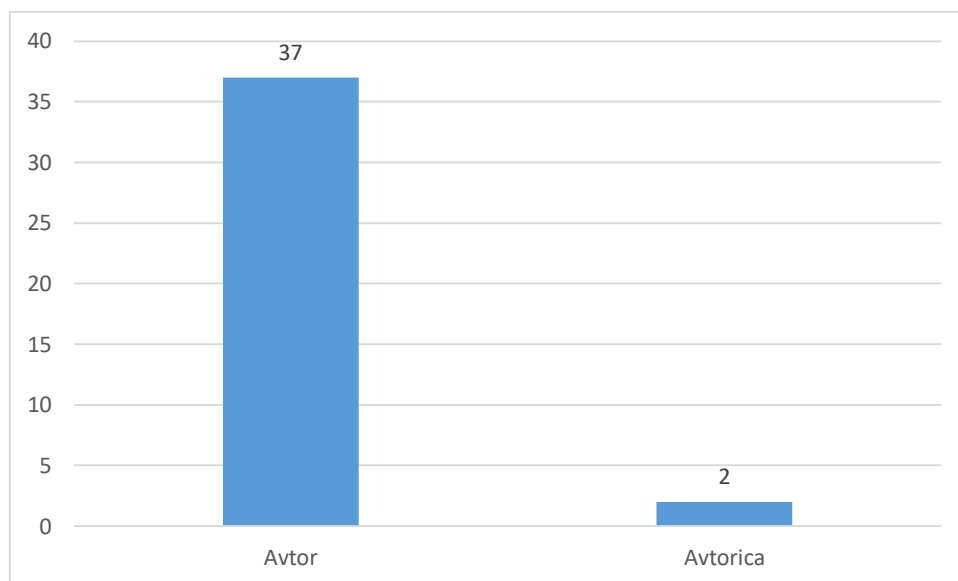
Graf 5: Število enkratnih objav, objav v nadaljevanjih in nedokončanih leposlovnih del.

V ta segment analize sem vključila vse podatke, pridobljene s pomočjo predhodno narejene bibliografije, razen pesmi. Vse pesmi so bile namreč kratke in posledično objavljene brez nadaljevanj. Ostala dela so se v 72 % pojavila v celoti v enkratni objavi, 27 % vseh del pa je izšlo v nadaljevanjih. 16 del je izšlo v dveh številkah, 5 del v treh številkah, 4 dela v štirih številkah in 3 dela v petih številkah. Nekatera dela pa so imela še več nadaljevanj: 7 nadaljevanj je imela pripoved *V rudnikih*, 8 nadaljevanj *Drobtinice iz francoske revolucije*, 10 nadaljevanj sta imeli zgodbi *Nihilist* in *Svobodaši v pravi luči*. Delo, ki je izšlo v največ nadaljevanjih, pa je roman *Jungle*, in sicer v 73 nadaljevanjih oz. številkah. Roman je z dovoljenjem avtorja prevedel Jože Zavertnik. Po koncu izhajanj v časopisu so roman izdali tudi kot knjigo z naslovom *Džungle*, ki so jo lahko bralci časopisa dodatno kupili. Nedokončani sta v petih letnikih ostali zgolj dve leposlovni deli, in sicer *Pod spovednim pečatom* in *Stebri družbe* iz leta 1910. *Pod spovednim pečatom* je odlomek iz knjige Hansa Kirchsteigerja, ki ga je poslovenil Etbin Kristan. Nadaljevanje je bilo napovedano, vendar ne uresničeno. Pri *Stebrih družbe* pa so bili bralci časopisa deležni 5 nadaljevanj, potem pa se le-ta nedokončana prenehajo.



Graf 6: Razmerje med enkratnimi, v nadaljevanju in nedokončanimi objavami.

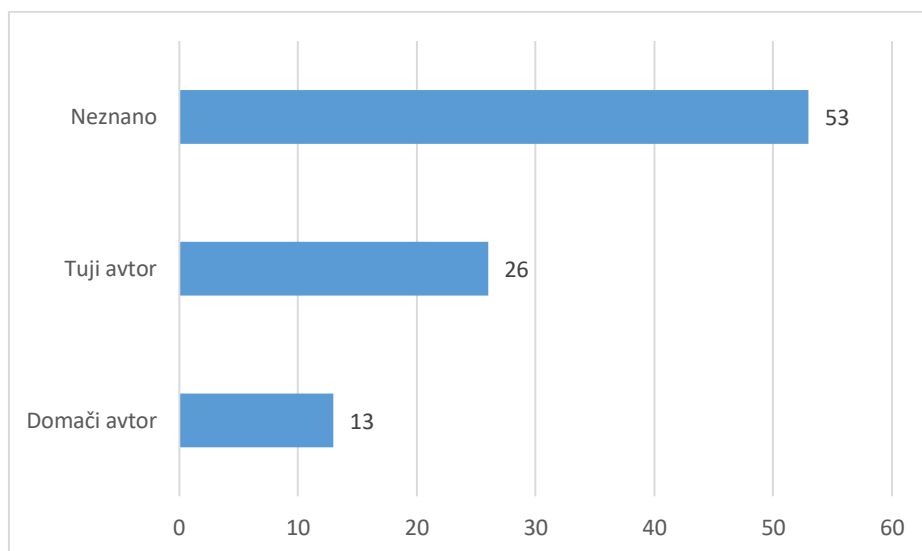
5.5 Število avtorjev in avtoric



Graf 7: Število avtorjev in avtoric.

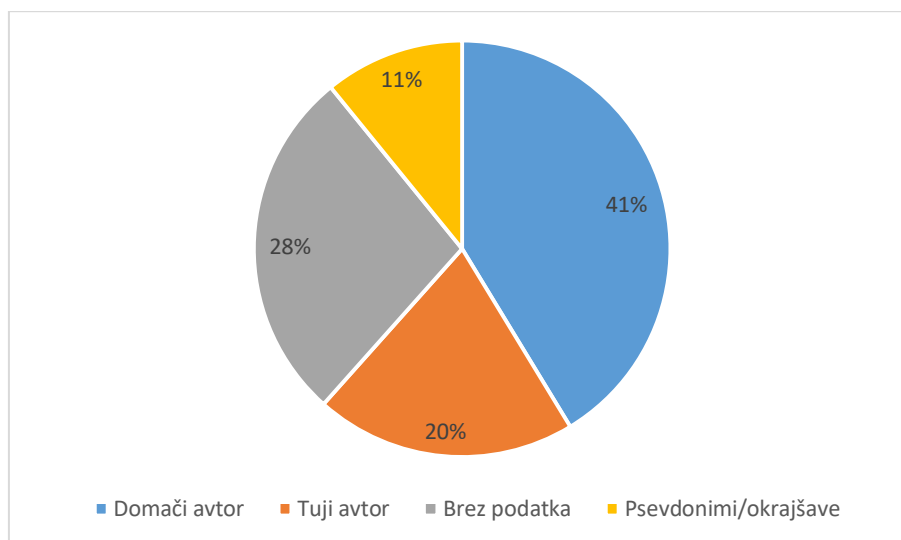
V *Proletarcu* so v letih od 1906 do 1910 objavili dela 37 avtorjev in le dve deli avtoric. Leta 1908 so objavili prevod kratke zgodbe *Proletarska mati* Italijanke Lede Rafanneli in leta 1910 delo *Slika iz chikaških krojačnic* Clare Masilotti. Leposlovnih objav brez navedbe avtorstva je bilo 38. V vseh analiziranih letih sem naštela 15 objav pod nerazrešenim psevdonimom.

5.6 Zastopanje avtorjev po narodnosti



Graf 8: Zastopanje avtorjev po narodnosti.

V letih od 1906 do 1910 so objavili več del tujih avtorjev kot slovenskih. V zgornji in spodnji graf ni vključen avtor Andrija Vrhovinec, saj narodnosti nisem znala identificirati. Pri predstavljenem grafu poudarjam, da predstavlja število različnih avtorjev, ker če pogledamo spodnji graf, ki prikazuje, koliko odstotkov objav je bilo izpod peres slovenskih in koliko izpod peres avtorjev drugih narodnosti, vidimo, da leposlovne objave domačih avtorjev zasedejo več kot tretjino vseh objav (41 %). Med tujimi avtorji je veliko ruskih avtorjev, kar je zgodovinsko in predvsem politično gledano razumljivo in pričakovano, saj so le-ti v svojih delih večkrat izražali socialistične ideje.



Graf 9: Delež objav po narodnosti.

6 OBJAVA LEPOSLOVNIH DEL NA WIKIVIRU

Na Wikiviru sem objavila vsa leposlovna dela navedena v bibliografiji od prve številke izhajanja *Proletarca* do 28. številke leta 1908. Poleg tega sem na splet postavila tudi vse pesmi, ki so izšle do konca leta 1910. Pri pretipkavanju besedil sem si pomagala s programom ABBYY FineReader 11. Predvsem pri začetnih številkah sem pogosto naletela na težave zaradi slabe vidljivosti črk, nedoslednosti zapisa, mehanskih in digitalnih poškodb originala. Pri pregledovanju sem opazila, da računalniški sistem pogosto zamenja malo tiskano črko l in veliko tiskano črko I, pogosto ne prepozna šumnikov in jih zamenja s sičniki ali drugimi znaki. Pogosto pride tudi do zamenjav med črkami c, e in o. Tudi pri prepoznavanju črke p se velikokrat zatakne. Vsa leposlovna dela, ki sem jih objavila na Wikiviru, so točno taka kot v *Proletarcu*. Vsa objavljena dela so opremljena z ustreznimi prevezavami in podatki, kot so avtor, leto izida, povezava do ustrezne številke na Digitalni knjižnici Slovenije itd. Skupno sem objavila 55 leposlovnih del oz. 93 leposlovnih objav.

7 MOŽNOSTI ZA NADALJNJA RAZISKOVANJA

Pričujoče magistrsko delo je šele začetek natančnega bibliografskega popisa leposlovja, ki je bil objavljen v sklopu časopisa *Proletarec* v Chicagu, saj popisuje številke od začetka izdajanja do konca leta 1910, časopis pa je izhajal vse do 6. 2. 1952. Poleg bibliografskega popisa vseh števil izdajanj se za nadaljnje raziskovanje ponuja tudi možnost analize objavljenih avtorjev in vsebin leposlovnih del, saj je časopis vsa leta ostal zvest svoji socialistični politični usmeritvi. Zanimivo bi bilo tudi pogledati, kako se leposlovne objave (številčno in vsebinsko) spremenijo v obdobju prve in druge svetovne vojne. Ker sem v sklopu magistrskega dela postavila bibliografsko navedena leposlovna dela na splet (Wikivir – do 28. številke 1908), ponuja to tudi možnost jezikovne analize slovenščine v Ameriki, njenega razvoja skozi različne generacije. Že pri pripravljanju v tem magistrskem delu navedenega bibliografskega seznama sem opazila, da se dela določenih avtorjev pojavijo v skoraj vsaki številki, zato bi bilo smiselno analizirati opuse objav teh avtorjev in nato primerjati z objavami istega avtorja v drugih časopisih in revijah. Zanimivo bi bilo preveriti, če so v *Proletarcu* objavljena dela bolj ideološko obarvana kot tista, ki jih je isti avtor objavil kje drugje.

8 ZAKLJUČEK

V magistrskem delu Bibliografija leposlovnih del v slovenskem jeziku v časopisu *Proletarec* med letoma 1906 in 1910 sem pregledala vse številke časopisa *Proletarec* od prve številke leta 1906 do zadnje številke leta 1910 in oblikovala bibliografijo leposlovnih objav. Kriteriji določanja leposlovnih objav so bili: opredelitev literarne vrste v naslovu ali podnaslovu; opredelitev prispevka kot leposlovje v napovedniku vsebine posamezne številke časopisa; jasna leposlovna oblika (pesmi, drame) in umestitev prispevka v del, ki je namenjen leposlovnim delom (ponavadi zadnji dve tiskani strani). Za vsako delo sem navedla osnovne podatke: avtor, naslov dela, letnik objave, številka *Proletarca*. Če avtor ni bil naveden, sem to označila z zapisom Anonimno. Nato sem predstavila dva urednika *Proletarca* in hkrati avtorja številnih leposlovnih prispevkov v obravnavanem časopisu v analiziranem obdobju. Poskušala sem tudi poiskati avtorje, ki se skrivajo za psevdonimi in okrajšavami. Naredila sem tudi statistično analizo objav, avtorjev in del. Vse pesmi, ki so bile objavljene do leta 1910, in vse ostale leposlovne prispevke, ki so bili objavljeni v obdobju od januarja 1906 do aprila 1908, sem objavila na spletnem portalu Wikivir. Pri prenosu besedil sem si pomagala s programom ABBYY FineReader 11. Vsa besedila sem morala nato pregledati in ročno popraviti tako, da se ujemajo z digitalnim izvirnikom, dostopnim na spletnem portalu Digitalne knjižnice Slovenije. Podatki, predstavljeni v magistrskem delu, omogočajo različna nadaljnja raziskovanja tako z vidika jezikovne kot tudi literarne analize.

9 VIRI IN LITERATURA

- Avgust Pirjevec. Ivan Molek. *Slovenski biografski leksikon. Slovenska biografija*. Ljubljana: ZRC SAZU, 2013.
- Ivan Grafenauer. Vitomir Fedor Jelenc. *Slovenski biografski leksikon. Slovenska biografija*. Ljubljana: ZRC SAZU, 2013.
- Ivan Molek. *Enciklopedija Slovenija* (Knjiga 7). Ljubljana: Mladinska knjiga, 1993. 210.
- Proletarec. *Enciklopedija Slovenija* (Knjiga 9). Ljubljana: Mladinska knjiga, 1995. 371.
- Jože Zavertnik. *Enciklopedija Slovenija* (Knjiga 11). Ljubljana: Mladinska knjiga, 2001. 87–88.
- France Koblar. Rado Murnik. *Slovenski biografski leksikon. Slovenska biografija*. Ljubljana: ZRC SAZU, 2013.
- France Koblar, Avgust Pirjevec. Etbin Kristan. *Slovenski biografski leksikon. Slovenska biografija*. ZRC SAZU, 2013.
- Gregor Kocijan. *Slovenska kratka pripovedna proza 1892–1918: Bibliografija*. Ljubljana: Znanstveni inštitut Filozofske fakultete, 1988.
- *Proletarec*. Digitalna knjižnica Slovenije. (junij–avgust 2019)
- Rozman Franc. Josip Zavertnik. *Slovenski biografski leksikon. Slovenska biografija*. Ljubljana: ZRC SAZU, 2013.

PRILOGA

PRILOGA 1: Prispevek za na Wikipedijo

Proletarec (časopis)

Časopis *Proletarec: List za interese delavskega ljudstva* je izhajal od januarja 1906 do 6. 2. 1952 v Chicagu (Illinois) v Združenih državah Amerike. Nastal je zaradi idejnih razhajanj s takratnim vodstvom časopisa *Glas svobode*. *Proletarec* je bil socialistično usmerjeno slovensko glasilo izseljenskih delavcev v Ameriki. Izdajali so ga v okviru Jugoslovanske socialistične zveze, kasneje tudi Prosvetne matice v Ameriki. Uredniki *Proletarca* so bili: Jože Zavertnik, Ivan Molek, Frank Petrič, L. Zakrajšek, Frank Škof, Frank Šavs, Etbin Kristan in Frank Zaitz. Prilogi časopisa sta bili *Prvi maj* in *Majski glas*. Na začetku je časopis izhajal v slovenskem jeziku z nekaterimi srbohrvaškimi prispevki, kasneje samo v slovenskem, na koncu pa v slovenskem jeziku z zadnjo stranjo časopisa v angleščini. Časopis je prinašal novice in komentarje o aktualnih dogodkih v Ameriki in domovini, zapisnike socialističnih sej in leposlovne objave, usmerjen je k širjenju socialistične zavednosti. Časopis je najprej izhajal kot mesečnik, decembra 1907 je postal tednik, sredi leta 1950 pa je začel izhajati dvakrat na mesec. Na začetku izhajanje je obsegal 8 tiskanih strani, ko je postal tednik pa se je skrajšal na 4 strani.

Viri:

Proletarec. *Enciklopedija Slovenija* (Knjiga 9). Ljubljana: Mladinska knjiga, 1995. 371.

Zunanje povezave:

Proletarec. Digitalna knjižnica Slovenije. (<https://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:spr-3YQG3P5E>)

IZJAVA O AVTORSTVU

Izjavljam, da sem magistrsko delo izdelala samostojno pod vodstvom mentorja red. prof. dr. Mirana Hladnika. Uporabljeni viri in literatura so navedeni v skladu z mednarodnimi standardi in veljavno zakonodajo.

Ljubljana, september 2019

Jana Šter

IZJAVA KANDIDATKE

Spodaj podpisana Jana Šter izjavljam, da je besedilo magistrskega dela v tiskani in elektronski obliki istovetno in dovoljujem objavo magistrskega dela na fakultetnih spletnih straneh.

Datum:

Podpis kandidatke: